

ПАТЕНТНА СИСТЕМА У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ

Геннадій Андрощук,
головний консультант Комітету Верховної Ради
України з питань науки і освіти, старший науковий
співробітник НДІ інтелектуальної власності АПРН
України, к.е.н.

*І також слід пам'ятати, що немає нічого тяжчого ніж братися, нічого ризикованішого ніж здійснювати або нічого більш непевного щодо успішності, ніж брати на себе ініціативу впровадження нового порядку речей. Оскільки новатор має за ворогів усіх тих, хто успішно провадив справи за старих умов, та не особливо ревних захисників серед тих, хто повинен провадити справи по-новому**

Стаття підготовлена за результатами дослідження «Сценарії ЄПВ на майбутнє», проведеного з ініціативи Президента Європейського патентного відомства професора Алена Помпіду. Дослідження такого роду здійснене вперше, воно тривало понад три роки і базується на більше ста офіційних бесід, проведених із провідними експертами з ділового світу, громадянського суспільства, керівниками та політиками, спеціалістами у сфері інтелектуальної власності, міжнародних організацій, патентних відомств.

Розроблені варіанти розвитку системи інтелектуальної власності до 2025 року подані у вигляді

описів умов, в яких є можливим функціонування системи в майбутньому, і призначені для використання при визначенні стратегічних напрямів розвитку системи. Варіанти розвитку необхідні не для прогнозування стану системи інтелектуальної власності в майбутньому, а лише для того, щоб окреслити перспективи її розвитку. Аналізуючи варіанти розвитку системи інтелектуальної власності протягом довготривалого періоду, можна визначити завдання, які має вирішити система, і знайти способи виконання таких завдань, приймаючи рішення на основі існуючої інформації.

Варіанти розвитку системи інтелектуальної власності розроблені з врахуванням зовнішніх чинників, які не контролюються Європейським патентним відомством (ЄПВ), а саме: політичних, економічних, суспільних, етичних, технічних, екологічних й історичних, що можуть впливати на систему і на її функціонування. Основні питання, що виникають у зв'язку з варіантами розвитку, і найімовірніші чинники, які можуть спричинити зміни в системі, визначались в результаті колективного обговорення

* Ніколо Маккіавеллі, «Державець», 1532 р.

ня спеціалістами, котрі аналізували ці варіанти.

Європейська патентна організація відзначила своє тридцятиріччя. Діючи як регіональна патентна організація в Європі і як одна з найбільших патентних організацій у світі, вона забезпечує захист прав на інтелектуальну власність і є одним з основних елементів економіки, що ґрунтується на знаннях. Після заснування в 1977 Європейської патентної організації році обсяг її діяльності і вплив збільшилися. Значний розвиток Європейської патентної організації залежить не стільки від власних зусиль Організації, скільки від застосування надзвичайно успішних, науково обґрунтованих методів у поєднанні з безперервним пошуком нових рішень.

ЄПВ є результатом колективного політичного наміру європейських країн щодо створення однотипної патентної системи у Європі. Така централізована система видачі патентів, що управляється ЄПВ від імені країн-учасниць, є зразковою моделлю успішної співпраці.

ЄПВ є однією з найбільших організацій інтелектуальної власності в Європі, та фактично й у світі, — фінансово й адміністративно незалежною європейською організацією, що здійснює громадські функції, з головним офісом у Мюнхені та офісами у Гаазі, Берліні, Відні та Брюсселі. Його річний бюджет складає понад 1 млн євро, а штат — майже 6 тис. працівників. У 2006 р. ЄПВ отримало понад 200 тис. заявок, видало близько 63 тис. патентів. Європейські патенти видаються на основі узгодженого законодавства, що систематизоване в Європейській патентній конвенції (ЄПК) та встановлює єдину процедуру для тепер вже

32 країн-учасниць Європейської патентної організації.

Сьогодні учасниками Європейської патентної організації є такі країни: Австрія (AT), Бельгія (BE), Болгарія (BG), Швейцарія (CH), Кіпр (CY), Чеська Республіка (CZ), Німеччина (DE), Данія (DK), Естонія (EE), Іспанія (ES), Фінляндія (FI), Франція (FR), Сполучене Королівство (GB), Грецька Республіка (GR), Угорщина (HU), Ірландія (IE), Ісландія (IS), Італія (IT), Ліхтенштейн (LI), Литва (LT), Люксембург (LU), Латвія (LV), Монако (MC), Мальта (MT), Нідерланди (NL), Польща (PL), Португалія (PT), Румунія (RO), Швеція (SE), Словенія (SI), Словаччина (SK), Туреччина (TR).

ЄПВ керує Президент (до 30 червня 2007 р. професор Ален Помпиду, з липня 2007 р. — Елісон Браймлов). Менші підрозділи звітують безпосередньо Президенту; в інших випадках організаційна структура Відомства є такою: відділ DG 1 здійснює дослідження щодо попереднього рівня техніки, основної експертизи та заперечень; DG 2 відповідає за оперативне забезпечення; DG 3 виносить рішення з оскарження рішень, прийнятих під час слухання справ щодо видачі та заперечення проти видачі патентів; DG 4 несе відповідальність за фінанси, персонал, управління загальним майном, патентну інформацію та мовні питання; DG 5 відповідає за патентне законодавство, європейські та закордонні справи, патентні питання та питання, що не стосуються патентів, а також організаційною структурною одиницею є Європейська патентна академія.

Процес видачі патентів у ЄПВ забезпечує їх надійний та економічно

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

ефективний захист, що базується на єдиних стандартах у країнах-учасниках (одна заявка, одна мова, охоплення ринку «*a la carte*» за допомогою системи «вказаної країни»).

Протягом останніх тридцяти років спостерігається тенденція безперервного розширення новаторства, і нині відсутні помітні ознаки того, що така тенденція зміниться. Зараз, коли швидко розвиваються нові країни, надзвичайно зростає міжнародна конкуренція. Звіт, нещодавно опублікований в США, попереджає, що без використання нових досягнень науки і техніки стандарти життя в США погіршаться. Останнього року прем'єр-міністр Великобританії застеріг, що в разі, якщо Великобританія не скористається результатами розвитку науки і техніки, вона не зможе створити успішну сучасну економіку.

Очевидно, що досягнення науки і техніки впливають не тільки на економіку. Телебачення, антибіотики, вакцини, засоби мобільного зв'язку, інформаційна мережа Інтернет та інші засоби справляють значний вплив на наше життя і на стан суспільства. До трьох досягнень науково-технічної революції, які, найбільш імовірно, будуть переважними в першій половині XXI сторіччя, належать досягнення в галузях генетики (біотехнологій), нанотехнологій і робототехніки (штучного інтелекту). У передбачуваному майбутньому і, навіть, сьогодні етичні проблеми, що виникають у зв'язку з деякими досягненнями науки і техніки, змусять нас переглянути наші моральні цінності й правила, які зумовлюють поведінку людей.

Патентна система призначена для підтримки досягнень науки і техні-

ки. Вона дозволяє надавати виключні права в межах визначених територій в обмін на розкриття патентної інформації, внаслідок чого інші винахідники можуть створювати нові винаходи, спираючись на інформацію про попередні винаходи. Однак взаємопов'язані проблеми, що існують у сучасному світі, створюють складнощі, які вже впливають на спроможність патентної системи виконувати свої завдання, особливо ті, які передбачається виконувати в майбутньому. Тому зміни в патентній системі неминучі. Вищезазначені особливості підтверджують необхідність міжнародної взаємодії між різними системами забезпечення патентних прав.

Національні правила, прийняті свого часу для підвищення і захисту конкурентоспроможності національних економічних систем, зараз вдосконалюються і розширюються для того, щоб відповідати вимогам глобально орієнтованого суспільства з розвиненими інформаційними технологіями. Навіть ті моделі підприємницької діяльності, які десятиріччями забезпечували розвиток підприємництва, суттєво змінюються. Спостерігається значний відтік капіталовкладень у нові інформаційні технології, а також безперервний пошук засобів для підвищення ефективності виробничих процесів і вдосконалення організації виробництва.

Патентна система є однією з найбільш успішних і важливих складових частин системи забезпечення прав інтелектуальної власності. До таких прав належать права на торгові марки, авторські та суміжні права, права на промислові зразки, зазначення походження товарів, патентні права, а також права на інші об'єкти інтелектуальної власності.

Зараз майже кожна особа, незалежно від своєї діяльності, власних інтересів або професії, іноді навіть не усвідомлюючи цього, пов'язана з певними правами на об'єкти інтелектуальної власності, які впливають на її повсякденну діяльність. Для багатьох людей окремі елементи системи інтелектуальної власності є взаємопов'язаними. Наявність таких взаємних зв'язків не завжди виявляється спеціалістами в певних галузях системи інтелектуальної власності, але дії в одній галузі, наприклад у галузі авторських прав, можуть справляти суттєвий вплив на дії в інших галузях, наприклад у галузі патентних прав.

Історія розвитку. Патентна система розвивалася поступово протягом декількох сторіч. Перший закон про патенти був прийнятий у Венеції в XV столітті. З Венеції патентування поширилося на інші країни Європи, а пізніше — в інші країни світу. Існували різні варіанти патентних систем, але принцип виключного права на винахід залишався незмінним. Право на патент являло собою виключне право, надане на певній території, на певний період часу, згідно з трьома критеріями, якими є новизна, відмінність і корисність винаходу, в обмін на розкриття патентної інформації перед громадськістю. Така класична патентна система забезпечувала узгодження інтересів громадськості з інтересами окремої особи. Система допускала зміни, оскільки впровадження досягнень науки і техніки стимулювало винахідництво та подальший розвиток науки і техніки, внаслідок чого створювався замкнутий цикл розвитку.

З часом можливості патентної системи стали обмеженими через такі причини, як 1) поява нових галузей,

охоплюваних патентною системою; 2) ослаблення вимог до патентування, внаслідок чого стало можливим патентування тривіальних винаходів; 3) зв'язок міжнародної торгівлі із системою інтелектуальної власності, наприклад згідно з Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) розширилися зони чинності патентів; 4) збільшення термінів чинності патентів, зумовлене необхідністю додаткового захисту прав на лікувальні засоби за допомогою продовження терміну надання виключних патентних прав на період часу, необхідний для одержання дозволу контролюючих організацій на використання лікувальних засобів.

Поширене використання патентних прав і прав інтелектуальної власності призвело до труднощів, які виникли внаслідок: 1) збільшення обсягу діяльності в галузі патентування, 2) збільшення кількості об'єктів захисту прав інтелектуальної власності і 3) появи нових технологій. Інтереси підприємницької діяльності не враховуються таким чином, як раніше, оскільки вищезгаданий замкнутий цикл розвитку був порушений появою труднощів, пов'язаних із затримкою розгляду патентних заявок, перекриттям патентів, складністю процедур патентування, збільшенням витрат у зв'язку з патентуванням і складністю технологій. Занепокоєність громадськості складністю нових технологій і ризиками, пов'язаними з новими технологіями, також призводить до нормативно-правових або фінансових обмежень у галузі наукових досліджень.

Наразі особливості, значення і цінність знань змінюються. Наукові дослідження та експериментальні

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

розробки все більше здійснюються в результаті співробітництва різних організацій в умовах міжнародних зв'язків, на відміну від попередніх років, коли такі дослідження проводилися невеликими колективами науковців або технічних спеціалістів. Зараз патент розглядається як засіб, який забезпечує можливість колективного володіння правами на наукові або технічні досягнення. Виникає багато питань щодо сучасної патентної системи, але основне питання полягає в тому, наскільки патентна система відповідає своєму призначенню, підтримуючи винахідництво в інтересах суспільства в післяіндустріальну епоху розвитку людства. Якщо відповідь негативна, то правомірність такої патентної системи є сумнівною.

Основними запитаннями, на які необхідно було відповісти на підставі чотирьох варіантів розвитку системи інтелектуальної власності були:

- Яким чином можуть розвиватися системи забезпечення прав інтелектуальної власності до 2025 року?
- Яке міжнародне визнання можуть одержати такі системи?

Які чинники впливають на стан патентної системи в майбутньому?

Існують різні чинники, які впливають на патентну систему, а саме: політичні, економічні, суспільні, екологічні, технічні та історичні, які зовсім або майже не контролюються відповідними організаціями чи громадськістю. При здійсненні інформаційного проекту, результати якого наведені в цій статті, експертами було визначено п'ять основних чинників, які створюють найбільш характерні невизначеності в системі патентування, внаслідок чого па-

тентна система стає ускладненою і непрогнозованою.

1. Влада. Традиційно, влада зосереджена у визначених органах влади. Але глобалізація призвела до зміни її структури, внаслідок чого традиційні органи влади, наприклад уряди, вимушені зважати на нових впливових суб'єктів діяльності, які створюють міждержавні об'єднання і для яких не існує кордонів між країнами. До таких нових суб'єктів діяльності належать міжнародні корпорації (MNC), громадські організації (CSO), міжнародні організації, що представляють політичні або спеціальні економічні інтереси, міжнародні виконавчі органи, нові економічні об'єднання і регіональні торгові організації, а також інші впливові організації, наприклад приватні інвестиційні компанії. У зв'язку з цим виникає запитання: хто має реальну владу в умовах, коли виникають нові впливові суб'єкти діяльності?

2. Глобалізація. Глобалізація спричинила об'єднання національних систем економіки завдяки міжнародній торгівлі, міжнародним інвестиціям і переміщенням капіталів, а також завдяки громадським, культурним і виробничим взаємозв'язкам. Глобалізація прискорила зміни, створивши умови для економічного розвитку, у результаті якого спростилися міжнародні економічні, соціальні та політичні взаємозв'язки між різними суб'єктами діяльності, до яких належать країни, регіони, зони з нестабільною політичною ситуацією, окремі міста зі статусом

держави, сектори ринку, міжнародні компанії, об'єднання споживачів, трудові ресурси, підприємства, університети й організації культури. Багато суб'єктів діяльності не можуть пристосуватися до умов глобалізації. Заходи для захисту від впливу глобалізації, наприклад збільшення тарифів або запровадження торгових обмежень, пов'язані з певними ризиками. У зв'язку з цим виникає запитання: які суб'єкти діяльності і скільки часу зможуть здійснювати діяльність в умовах, коли остаточно сформулюються правила, характерні для умов глобалізації?

- 3. Інтенсивність змін.** Виникають все більші суперечності між темпами розвитку міжнародних ринків збуту, інтенсивністю змін у галузі технологій і короткостроковими політичними циклами, з одного боку, і довгостроковими циклами діяльності політичних і нормативно-правових організацій, наприклад системи інтелектуальної власності, психологією людей і навколишнім середовищем, — з другого. Інтенсивність змін у більш розвинених галузях утруднює виявлення повільних змін, наприклад тих, які призводять до погіршення стану навколишнього середовища, або змін клімату. У зв'язку з цим виникає запитання: яким чином люди й організації, ними створені, можуть пристосуватися до інтенсивних змін?

- 4. Системні ризики.** Міжнародні потоки фінансів, людей, продуктів та ідей створили виняткову взаємозалежність суб'єктів діяльності. Виникають ризики у

зв'язку із залежністю людей від складних природних і штучних систем, що забезпечують життєдіяльність. Такі ризики змінюються в діапазоні від традиційних ризиків (наприклад, внаслідок стихійного лиха) до складних системних ризиків. Системні ризики спричиняються непередбаченими обставинами і невизначеностями, які разом можуть загрожувати цілісності взаємозв'язаних економічних, соціальних або екологічних систем. Зростання кількості населення призводить до збільшення кількості регіональних, етнічних і культурних конфліктів, розширення міжнародного тероризму і несприятливого впливу на навколишнє середовище. Тому виникає запитання: оскільки суспільство все більше залежить від складних взаємозв'язаних систем, то які основні ризики загрожують цілісності таких систем?

- 5. Парадоксальність знань.** Зміст і доступність знань змінюються. Громадськість все більше сумнівається в доцільності виключного володіння об'єктами знань, що підтверджується патентами. Крім того, старіння технічних знань і обмежені можливості системи інтелектуальної власності утруднюють створення цінностей при традиційному використанні патентів. Сучасні технології забезпечують кращі умови для доступу до інформації і для незаконного її використання, послабляючи контроль за дотриманням патентних прав. Жорсткі заходи, що вживаються для примусового здійснення прав на об'єкти інтелектуальної власності, не підтримуються громадсь-

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

кістю. Перетворення даних в інформацію, а потім у знання, тобто в інформацію, яка може бути використана для створення цінностей, відбувається в результаті процесів, які не зовсім зрозумілі громадськості. У зв'язку з цим виникає запитання: яку цінність мають знання в умовах, коли обсяг інформації стає надмірним?

Складнощі, пов'язані з доступністю знань, пошуком, контролем і створенням знань та володінням знаннями примушують нас сумніватися в тому, що більший обсяг інформації означає більший обсяг знань, і поставити таке запитання: чи існують дешевші й ефективніші способи захисту і використання знань, крім способів, які забезпечуються патентною системою?

Варіанти розвитку системи інтелектуальної власності, визначені Європейським патентним відомством.

Світ характеризується наявністю швидких, непрогнозованих змін. Нечіткі кордони між країнами дають можливість створення суспільства, яке складається з різних, але взаємозв'язаних частин і характеризується суттєвими демографічними змінами. У таких складних умовах важко орієнтуватися і пристосовуватися до змін. Патентна система і загальна система інтелектуальної власності розвиваються в декількох напрямках. Експертами проаналізовані чотири варіанти розвитку системи інтелектуальної власності, визначені залежно від того, які чинники вважаються домінуючими для розвитку системи.

Перший варіант розвитку, згідно з яким домінуючими є правила ринку. Система інтелектуальної власності за цим варіантом розвива-

ється настільки успішно, що стає невіддільною. Об'єктами патентування стають нові предмети винаходу, включаючи нові послуги, і все більше суб'єктів діяльності одержують доступ до патентної системи. Права на патенти зосереджуються в міжнародних корпораціях, ресурси яких дозволяють здійснювати всеохоплююче патентування, забезпечувати здійснення своїх патентних прав і виконувати програми, пов'язані з патентуванням. Основна мета такої діяльності полягає в збільшенні акціонерної власності об'єктів патентування. Патенти широко використовуються як фінансові засоби для досягнення такої мети. У зв'язку із безперервним збільшенням кількості патентних заявок вживаються різні заходи для поліпшення функціонування патентної системи, внаслідок чого забезпечується взаємне визнання узгоджених патентних прав. Функціонування системи залежить від умов ринку, тому регулятивні заходи з боку системи вживаються тільки в надзвичайних випадках. Розглядаються спекулятивні операції з патентами, протиконкурентна діяльність і виконання вимог стандартів.

Другий варіант розвитку, згідно з яким домінуючими є принципи геополітики. Цей варіант характеризується зворотними наслідками для основних суб'єктів діяльності в галузі патентування, спричиненими зміною геополітичної рівноваги і конкуренцією у світі. Світ з розвинутою економікою все більшою мірою неспроможний використовувати систему інтелектуальної власності для підтримки технічних переваг. Нові країни намагаються здійснювати управління системою інтелектуальної власності з метою

поліпшення стандартів життя своїх громадян, але багато країн, що розвиваються, виключені з цього процесу і додержуються принципів, згідно з якими знання є загальнонаціональною власністю. Нації і культури конкурують між собою, і система інтелектуальної власності стає ефективним засобом у такій конкуренції. Нові країни досягають успіхів у контролі над системою інтелектуальної власності, використовуючи цю систему для досягнення економічних переваг і змінюючи існуючі правила системи залежно від зростання впливу на геополітичні процеси. Примусове здійснення прав інтелектуальної власності все більше ускладнюється, а система інтелектуальної власності стає все менш цілісною. Здійснюються спроби аналізу розвитку економіки і передачі технологій.

Третій варіант розвитку, згідно з яким домінуючими є інтереси суспільства. Відповідно до цього варіанта, зниження рівня довіри до системи інтелектуальної власності з боку суспільства і критичне ставлення до неї спричиняють поступове руйнування системи. Основними суб'єктами діяльності є популярні рухи, які часто об'єднують громадські організації, підприємства, уряди і окремих громадян, спрямовані на зміну існуючих правил. Суспільство, в якому виникають такі рухи, складається з різноманітних груп, які об'єднуються при виникненні кожної проблеми або кризи, а також з метою боротьби з дійсними або передбаченими загрозами для медичного обслуговування, навчання, харчування або працевлаштування населення. Виступи політичних діячів і міжнародні обговорення сприяють підвищенню рівня гро-

мадської активності. Велику роль у таких обговореннях відіграють засоби масової інформації. Рух за доступність знань, подібний до екологічного руху 1980-х років, ініційований невеликими групами суб'єктів діяльності, які відстоювали спеціальні економічні інтереси, розширився завдяки приєднанню організацій, які виступають проти виключного володіння знаннями. Основна мета руху полягає в тому, щоб забезпечити належність знань усьому суспільству, але при збереженні системи винагород за винаходи.

Четвертий варіант розвитку, згідно з яким домінуючими є технології. Останній варіант пов'язаний з поділом патентної системи. Сподівання суспільства, пов'язані з новими технологіями, та ймовірність все більших системних ризиків сприяють такій зміні. Основні суб'єкти діяльності й політичні діячі намагаються вжити заходів у відповідь на глобальні кризи. Нові складні технології, що ґрунтуються на останніх досягненнях науки і техніки, розглядаються як основні засоби вирішення базових проблем, наприклад проблем, пов'язаних зі зміною клімату. Впровадження нових технологій у галузях, які створені для вирішення таких проблем, має надзвичайно важливе значення. Вимоги системи інтелектуальної власності, які стосуються таких нових технологій, суперечать вимогам, які стосуються класичних, неінтегрованих технологій. У цьому разі патентна система реагує на інтегровані, складні технології, що швидко змінюються, тим, що відмовляється від загальної системи забезпечення патентних прав, придатної для всіх випадків. Попередня система забезпечення патентних прав застосовується щодо кла-

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

сичних технологій, а для захисту нових технологій використовують нові методи, наприклад ліцензування прав на об'єкти інтелектуальної власності. Патентна система все більшою мірою залежить від технічного розвитку. Виникають нові форми пошуку і класифікації знань.

Перспективи

Мета розробки варіантів розвитку системи інтелектуальної власності полягає в тому, щоб виявити можливі невизначеності, які можуть виникнути в складному середовищі, що швидко змінюється. Оцінюючи різні варіанти розвитку, можна розширити межі аналізу системи інтелектуальної власності і точніше визначити вимоги до системи. Такий метод дозволяє здійснити комплексний аналіз системи і виявити складні взаємозв'язки, які можуть впливати на неї. Аналізуючи всі можливі варіанти і перевіряючи елементи системи, які раніше вважалися такими, що не повинні переглядатися, можна краще прогнозувати зміни ситуації в майбутньому і пристосуватися до таких змін.

З усіх можливих варіантів розвитку були вибрані чотири різні, незалежні варіанти, кожний з яких певним чином характеризує майбутній стан системи інтелектуальної власності. Традиційно патентна система розглядалася в умовах, які відповідають першому варіанту розвитку, згідно з яким домінуючими є правила ринку. Однак було визнано за доцільне розглянути також інші варіанти, які дозволяють виявити інші, часто приховані чинники, що впливають на систему інтелектуальної власності.

Патентна система, яка розвивалася протягом сторіч і забезпечувала підтримку процесів промислового

розвитку, зараз повинна пристосуватися до вимог сучасної постіндустріальної епохи розвитку людства. Глобалізація прискорює міжнародну конкуренцію, яка сприяє підвищенню рівня винахідництва у відповідь на виробництво і продаж нових продуктів у різних країнах світу, а також викликає необхідність інтенсивнішого обміну ідеями і технологіями. Труднощі можуть виникати у зв'язку з узгодженням методів, необхідних для реагування на збільшення обсягу такого обміну. Тобто така система відповідає першому варіанту, в якому домінуючими є правила ринку.

Система повинна охоплювати різних суб'єктів діяльності і заінтересованих осіб, які належать до різних культур, мають різні світогляди та бажання і працюють для досягнення різноманітних цілей в умовах глобалізації. Труднощі в цьому випадку полягають у тому, щоб задовольнити вимоги стосовно розвитку економіки, які характерні для країн, що розвиваються, на міжнародному рівні, оскільки система, яка обмежуватиме доступ бідних людей до лікарських засобів і продуктів харчування, не заслуговуватиме на довіру. Така система відповідає другому варіанту, в якому домінуючими є принципи геополітики.

Громадськість все більшою мірою бере участь в обговоренні проблем, які стосуються системи інтелектуальної власності. Така зацікавленість громадськості впливає на теми, які обговорюються в законодавчих органах країн. Питання щодо переваг, які забезпечує система інтелектуальної власності для суспільства, розглядаються згідно з третім варіантом, в якому домінуючими є інтереси суспільства.

Г. Андрощук

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

Об'єкти винаходів, які захищаються патентною системою, також змінюються. Технології стають швидкозмінними, багатосторонніми та комплексними, внаслідок чого збільшується навантаження на патентну систему в середовищі, якому відповідає четвертий варіант, де домінуючими є технології. ♦

Яким чином можуть розвиватися системи забезпечення прав інтелектуальної власності до 2025 року? (див. Таблиця 1)*.

Таблиця 1

Перший варіант розвитку	Другий варіант розвитку	Третій варіант розвитку	Четвертий варіант розвитку
Домінуючими є правила ринку	Домінуючими є принципи геополітики	Домінуючими є інтереси суспільства	Домінуючими є технології
Система інтелектуальної власності за цим варіантом розвивається настільки успішно, що стає недездатною.	Цей варіант характеризується зворотними наслідками для основних суб'єктів діяльності в галузі патентування, спричиненими зміною геополітичної рівноваги і конкуренцією у світі.	Згідно з цим варіантом, зниження рівня довіри до системи інтелектуальної власності з боку суспільства і критичне ставлення до системи спричиняють поступове руйнування системи.	Цей варіант пов'язаний з розмежуванням патентної системи у відповідь на надії суспільства на нові технології і у відповідь на все більші системні ризики.
Основні запитання			
Чи можливе перевантаження патентної системи внаслідок безперервного збільшення кількості патентних заявок?	Які основні рушійні сили майбутніх геополітичних змін? Наскільки такі рушійні сили впливають на глобалізацію?	Яким чином можна узгодити громадські й приватні інтереси в системі інтелектуальної власності на користь суспільства?	Яким чином можна визначити і виміряти цінність технічних знань і досвіду?
Чи існуватиме тенденція захисту інтелектуальної власності за допомогою патентних прав або будуть застосовуватися нові форми захисту таких прав?	Який вплив може справляти геополітика на існуючі структури й організації?	Чи існують етичні і моральні проблеми у зв'язку з технологіями, які відображаються в патентній системі?	Як можна забезпечити захист знань у нових, складних технічних галузях?

* закінчення статті в наступному номері

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

Таблиця 1. Продовження

Яким чином примусове здійснення патентних прав може впливати на подальший розвиток патентних прав як фінансових активів?	Наскільки геополітика впливає на систему інтелектуальної власності на міжнародному і регіональному рівнях?	Хто повинен визначати межі патентоспроможності винаходів?	Чи необхідно відмовитися від однієї системи, придатної для всіх випадків для того, щоб забезпечити відповідність вимогам різних галузей техніки? Яким чином необхідно розмежувати функції патентної системи?
Чи забезпечує патентна система захист підприємницької діяльності за умов безперервного посилення конкуренції?	Чи відповідає патентна система вимогам щодо захисту міжнародних інтересів?	Чи приносить патентна система користь суспільству?	Чи можна пристосувати патентну систему до інтенсивних змін у технічних галузях?
Для того щоб перевірити ефективність патентної системи необхідно проаналізувати, наскільки в підприємницькій діяльності в епоху глобалізації використовується захист за допомогою патентів.	Для того щоб перевірити ефективність патентної системи необхідно проаналізувати забезпечення патентного захисту в найменш розвинутих країнах.	Для того щоб перевірити ефективність патентної системи необхідно проаналізувати, чи досягається компроміс між стимулюванням винахідництва та доступністю знань і продукції для громадськості.	Для того щоб перевірити ефективність патентної системи необхідно проаналізувати, наскільки диференційована патентна система може відповідати вимогам, що стосуються технологій і суспільства.
Яке міжнародне визнання можуть одержати такі системи?			
Підприємницькі структури підтримують систему інтелектуальної власності. Точки зору інших суб'єктів діяльності не мають значення.	Відсутнє визнання на регіональному рівні. Існує конкуренція між національними і регіональними системами інтелектуальної власності.	Відсутнє визнання класичних монопольних прав. Забезпечується визнання відкритого і колективного винахідництва.	Реформа системи інтелектуальної власності дозволяє відновити міжнародне визнання системи.

Список використаних джерел:

1. *Scenarios for the future. How might IP regimes evolve by 2025 ? What global legitimacy might such regimes have? European Patent Office, Munich, 2007. — 128 p.*
2. *Michal du Vall. Prawo patentowe. Oficyna a Wolters Kluwer business. Warszawa 2008 — p. 461.*
3. *Пиленко А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. — М. : «Статут», 2001. — с. 295.*
4. *Основи інтелектуальної власності. — К. : Ін Юре, 1999. — с. 578.*
5. *Право інтелектуальної власності : академ. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андросчук, О. В. Бутнік-Сіверський та ін. : За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — с. 696.*
6. *Андросчук Г. Евразийское патентное право / Г. Андросчук // Проблемы науки. — 2001. — № 3.*
7. *Андросчук Г. О., Работягова Л. И. Патентное право : правовая охрана изобретений : навч. посібник / Г. О. Андросчук, Л. И. Работягова. — К. : МАУП, 2001. — 232 с.*
8. *Андросчук Г. Патентная система ЕС: экономико-правовые аспекты / Г. Андросчук // Проблемы науки. — 2003. — № 8. — С. 18-23.*
9. *Андросчук Г. Создание судебной системы разрешения споров о патенте Европейского Сообщества / Г. Андросчук // Проблемы науки. — 2003. — № 9. — С. 8-14.*
10. *Андросчук Г. Анализ отдельных положений законодательного акта о патенте Европейского Сообщества / Г. Андросчук // Проблемы науки. — 2003. — № 10. — С. 26-33.*
11. *Андросчук Г. Патентна політика США: еволюція та вплив на економіку / Г. Андросчук // Стратегія розвитку України. — 2007. — № 1. — С. 143-155.*
12. *Андросчук Г. Економіко-статистичний аналіз світової патентної системи як джерела інновацій / Г. Андросчук // Інтелектуальна власність. — 2007. — № 9. — С. 4-23 ... № 10. — С. 29-49*
13. *Андросчук Г. О., Еннан Р. С. Промислова власність в глобальній економіці : економіко-статистичний аналіз : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки» / Хмельницький : ХмЦНТЕІ, 2009. — С. 97-102.*